

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

ULUSLARARASI BAKALORYA PROGRAMI

A1 TÜRKÇE DERSİ

UZUN TEZİ

“SAKLI YÜZLER”

Rehber öğretmen : Fatma Sever
Öğrencinin adı : Defne
Öğrencinin soyadı : Kıran
Diploma numarası : D1129028
Sözcük sayısı : 4000

Araştırma konusu: Turgut Özakman'ın; “Romantika” ve Sabahattin Ali'nin; “Kürk Mantolu Madonna” adlı eserlerinde karakterlerin geliştirilmesi nasıldır?

ÖZ (ABSTRACT)

Aynı gerçek yaşamda olduğu gibi yapıtlarda da karakterlerin dış görünüşleri ve de tanidikça ortaya çıkan iç görünüşleri vardır. Yazın yapıtlarında karakterlerin üçüncü kişilerce anlatılmasıyla verilen dış görünüşleri altında yatan kendi iç gerçekliklerini yapıta yansıtmanın çeşitli yöntemleri vardır.

Bu çalışmada da Turgut Özakman'ın; "Romantika" ve Sabahattin Ali'nin; "Kürk Mantolu Madonna" adlı yapıtlarındaki ana karakterlerin geliştirilmesi karşılıklı olarak incelenecek, bunu yaparken de yapıtlardaki başkişilerin iç ve dış gerçekliğinin nasıl çizildiği, başkişilerin geliştirilmesinde yapıtlarda benzerlikler veya farklılıklar olup olmadığı, bu benzerlik ve farklılıkların neler olduğu soruları yanıtlanarak her iki yapıttaki karakterlerin okura sunduğu örtük yaşam deneyimleri araştırılacaktır.

(95 sözcük)

İÇİNDEKİLER

ÖZ (ABSTRACT).....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
1. GİRİŞ.....	1
2. YAZIN VE YAŞAM ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	2
3. YAZIN YAPITINI GERÇEKÇİ KILAN ÖĞELERDEN “KARAKTER”	2
3.1. KARAKTERLERİN GELİŞTİRİLMESİ.....	3
3.1.1. KARAKTERLERİN DİĞER KARAKTERLERİN YORUMUYLA GELİŞTİRİLMESİ.....	3
3.1.2. KARAKTERLERİN DAVRANIŞ, EYLEM VE KONUŞMALARıyla GELİŞTİRİLMESİ.....	4
4. TURGUT ÖZAKMAN'IN; “ROMANTİKA” ADLI YAPITINDA KARAKTER ÇERÇEVESİ.....	4
5. SABAHATTIN ALI'NIN; “KÜRK MANTOLU MADONNA” ADLI YAPITINDA KARAKTER ÇERÇEVESİ.....	11
6. YAPITLARIN KARŞILAŞTIRILMASI.....	16
7. SONUÇ.....	17
KAYNAKÇA.....	19

1. GİRİŞ

Yazın yapıtlarında yazar, karakterlerin kuramsal gerçekliğini oluştururken dış ve iç gerçeklik olmak üzere iki farklı gerçeklikten yararlanır. Dış gerçeklik, duyu organlarıyla algılanan, doğallığı içeren bir görüntü olarak çıkar karşımıza. Bireyin dış gerçekliği; duygularından, fantezilerinden, düşüncelerinden oluşan iç gerçekliğin tersine, dış görüntü, dıştan algılanan yansımasıdır. Yazın yapıtlarında bireyin nesnel betimlemeleri ve çevresindeki insanların bireye karşı izlenimleriyle toplumsal sınıf, bulunduğu çevre ve bu çevreyle ilişkisi dış gerçekliği verir. İç gerçeklik ise bireyin kendi algısıyla, kendi öznelliğini yaratmasıdır. Yazın yapıtlarında bireyin iç gerçekliği iç monologlardaki çözümlenmelerle okura yansıtılır.

Yapıtlarda her iki gerçeklikle de yüzleşen okur artık edilgen bir okumadan çıkarılarak yapıta dâhil edilir. Bireyin hem iç hem de dış gerçekliğini keşfeden okur, bireyin kişiliğinin algılanmasında etken bir rol oynayarak yapıtın odağını oluşturur. Okuru yapıtın odağına koyan bu metinlerde çok boyutluluk esastır. Bu çalışmada, Turgut Özakman'ın; "Romantika" ve Sabahattin Ali'nin; "Kürk Mantolu Madonna" adlı yapıtlarında karakterlerin geliştirilmesindeki benzerlik ve farklılıklardan yararlanarak okurun insan gerçekliğini nasıl kavrayıp önyargısız bakışa ulaştığı incelenecektir.

"Romantika" ve "Kürk Mantolu Madonna" adlı eserlerin her ikisinde de kullanılan ve yapıtları çok metinli hale getiren; odak figürlerin gizli günlüklerinin ortaya çıkmasıdır. Yapıtların giriş bölümünde okura dış gerçeklikleri sunulan odak figürler; günlüklerin ortaya çıkarılmasıyla okurun gözünde yeni bir boyut kazanacak, odak figürlerin iç gerçekliklerinin ortaya çıkması okuru, kendi gözündeki odak figür kişiliğini yeniden şekillendirmeye karar vermeden önce düşünmeye götürecektir. Yapıtların başlarında

silik birer insan olarak tanıtılan karakterlerin bu silik kişiliklerinin altında yatan nedenler daha sonra günlüklerinin ortaya çıkmasıyla açığa kavuşacak, karakterlerin iç gerçekliğiyle karşılaşan okur karakterleri anlayacaktır.

2. Yazın ve Yaşam Arasındaki İlişki

Yazın, okura yazarın gözünden bir dünya sunarken aynı zamanda okura yeni dünyaların kapılarını aralayarak okurun iç dünyasını zenginleştirir ve derinlik katar. Okur, okuduğu yapıta kendi deneyimleri ve okuduğu diğer yazınsal yapılardan edindiği bilgilerle yeni bir anlam katar. Yazarın okura sunduğu ise kendi deneyimlerinde yola çıkarak oluşturduğu bir kurmaca gerçekliktir. “Yazar, eserini yaşayarak ve okuyarak edindiği deneyimlerinden kotardığı bir kurmaca gerçekliğe dayandırır. Kurmaca gerçekliğin içinde ise hem gerçek gerçeklik hem de hayal gücü vardır; bir çeşit bileşke diyebiliriz kurmaca gerçeklik için. Yani kurmaca gerçeklikte gerçek dünyanın birebir yansıması değil, gerçek dünyanın yazar merceğinden süzülmesi vardır.” (Aytaç,1990)

3. Yazın Yapıtını Gerçekçi Kılan Temel Öğelerden “Karakter”

Yazarın kendi deneyimleriyle şekillendirdiği, gerçek hayattan unsurlar katarak duygu, düşünce ve tutku yönleriyle derinleştirdiği karakter, aynı zamanda yapıtta başından bir olay geçen kişidir ve yazar tarafından okura verilmek istenen iletiler, karakterler üzerinden verilir.

3.1. Karakterlerin Geliştirilmesi

Yazın yapıtlarında karakterin geliştirilmesi için pek çok farklı yola başvurulur. Böylece, karaktere farklı açılardan bakma fırsatı yakalayan okuyucu, yapıta dâhil edilir. Turgut Özakman'ın; "Romantika" ve Sabahattin Ali'nin; "Kürk Mantolu Madonna" adlı yapıtlarına bakıldığında ise bu yollardan ikisinin kullanıldığı anlaşılır.

3.1.1. Karakterlerin Diğer Karakterlerin Yorumuyla Geliştirilmesi

Karakterlerin geliştirilmesinde, sanatçının kullandığı yollardan birisi, karakterlerin diğer karakterlerin yorumuyla geliştirilmesidir. Yazar, bu yola başvurarak yapıttaki diğer karakterlerin yorum, görüş ve düşüncelerinden, yapıttaki ana karakter hakkında okura yol gösterir (Sever, 92).

Turgut Özakman'ın; "Romantika" ve Sabahattin Ali'nin; "Kürk Mantolu Madonna" adlı yapıtlarında okuyucuya ana karakterle ilgili verilen ilk ipuçları da bu yöntem kullanılarak verilmiştir. "Romantika" adlı yapıtın başkişisi olan Doğan Bey'in hastaneye kaldırıldıktan sonra ailesinin kendi aralarındaki konuşmaları, geri dönüş tekniğiyle kızı Şirin'in ağzından verilen geçmiş yaşam deneyimleri Doğan Bey'in etrafındaki insanlar tarafından nasıl tanındığını anlatmaktadır. "Kürk Mantolu Madonna" adlı yapıtta ise Raif Efendi'nin iş arkadaşları ve aile bireyleri tarafından duyduğumuz Raif Efendi hakkındaki yorumlar bizi Raif Efendi'nin arkadaşları ve ailesince nasıl bilindiğini gösterirken okurun da başkişi hakkında ilk yorumları oluşturmasını sağlar. Bu yöntemle karakterlerin sadece dış gerçekliğini öğrenebilen okuyucu karakterlerin iç gerçekliğini öğrenmesi için merak içinde bırakılır.

3.1.2. Karakterlerin Davranış, Eylem ve Konuşmalarıyla Geliştirilmesi

Okurun, karakterlerin özelliklerini anlamasındaki en önemli yollardan birisi de karakterin değişik durumlarda nasıl tepkiler verdiğini anlamasıdır. Karakterin günlük hayatta nasıl davrandığını öğrenen okuyucu bu sayede karakterin de iç gerçekliğini öğrenmeye başlamış olur.

“Romantika” ve “Kürk Mantolu Madonna” adlı yapıtlarda, karakterlerin günlüklerinin ortaya çıkmasıyla karakteri bir de kendi ağzından dinleyen okuyucu, bu sayede karakterin iç gerçekliğini de öğrenmiş olur.

Yapıtlarda, yazarların karakterleri farklı yönleriyle aynı anda işlemesi, karakterlere çok boyutlu gerçeklik katmıştır. Yazarların yapıtlara müdahale etmemesi, karakterlerin kurgu bütünlüğü içinde yansız (nesnel) anlatılması karakterler hakkındaki yorumun okura bırakılmasını sağlamıştır.

4. Turgut Özakman’ın; “Romantika” adlı yapıtında karakter çerçevesi

Turgut Özakman’ın “Romantika” adlı yapıtında odak figür olan Doğan Bey’in dış gerçekliği kızının ağzından geri dönüşlerle anlatılır. Yapıtın başında kalp krizi geçiren ve komada olan Doğan Bey, anlatıma karışmadığından başlangıçta odak figürün iç gerçekliğiyle ilgili okura hiçbir ipucu sunulmaz. Giriş bölümü için seçilen hastane uzamı, bütün aile üyelerini bir araya getirmesinden ve Doğan Bey’in “baba” dışındaki “koca”, “damat” gibi diğer toplumsal rollerinin de aile üyeleri arasındaki konuşmalardan anlaşılmasından dolayı önemlidir. Aile içi konuşmaların, Doğan Bey’in kızı Şirin’in iç konuşmaları tarafından bölünmesi ise okura odak figürün dış

gerçekliğinin hem Doğan Bey'in kızı hem de eşi ve ailenin diğer üyeleri tarafından bilinen yüzünü görmesini sağlayacak, bu sayede okurun odak figürün dış gerçekliği hakkında daha nesnel bir bilgiye ulaşmasında yardım edecektir.

Annesi *alaturka bir ev hanımı*, babası emekli bir ilkokul öğretmeni olan Doğan Bey, zengin bir aileden gelen, *antik bir heykel kadar güzel* olan eşine görür görmez âşık olur. Apar topar evlenen çift, birbirlerine göre olmadıklarını kısa bir süre sonra fark ederler. Doğan Bey ilk hayal kırıklığını, karısının şakadan anlamadığını fark edince yaşayacaktır. Kısa bir süre sonra hamile kalan karısıyla mutluluklarını paylaşmaları için ailesini Bursa'dan evlerine çağıran Doğan Bey sonraları bu yaptığından pişman olacaktır; çünkü eşi ailesiyle aralarındaki sınıf farkını kaldıramamış, onların evde kaldığı süre içinde çeşitli tatsızlıklar yaratmıştır. Başta bu tatsızlıkları "Hamile ondan sinirli." diye sineye çekip kendini avutur. Kendi deyimiyle: "*Senin anlayacağın kendimi güzelce kandırıp uyuşturdum. Bir antik heykel kadar da ruhsuz olduğumu anladığım zaman, artık iş işten geçmişti*" (Özakman, 11).

Yapıtın başında hastaneye gelen kızı tarafından "*babamın soylu düşmanlarından üçü*" (Özakman, 5) olarak nitelendirilen anne, teyze ve anneanne figürlerinin Doğan Bey'le olan çekişmesi Şirin'in iç sesiyle bölünen konuşmalarında ortaya çıkmakta, Doğan Bey'in dış gerçekliğine dair daha fazla bilgi vermektedir. "*...hiçbir derdini söylemezdi ki..Söylese ilgilenir miydin sanki! Yemeğini yer, içkisini alıp çalışma odasına çekilirdi.. Tabi seninle içki mi içilir? Coşup şarkı söylemeye kalksa, adamı ayıplayarak bakar, keyfini kaçırdın*" (Özakman, 6). Karı-koca arasındaki bu çatışmalarda Doğan Bey, karısının söylediklerine itiraz etmeyen, onun her türlü aşağılamasına katlanan; ezilen taraftır. Sanat tarihi kürsüsünde doçent olan; ama 27

Mayıs sonrasında 147 öğretim üyesi üniversiteden uzaklaştırılmasını protesto etmek için istifa eden Doğan Bey daha sonra bir kırtasiye açar. Onun bu girişimi aile içindeki gerilimi daha da artırır:

Annem, küçük bir esnafın eşi olmayı bir türlü onuruna yediremedi, babamı hiç affetmedi ve bir daha da işiyle ilgilenmedi. Rokoko anneannem ile art nouveau teyzem, kendileri gibi köklü bir aileden gelmediği için babamı zaten küçümserlerdi. Anasının kuzusu ablam da onlara katıldı (Özakman, 7).

İş hayatında, arkadaşları arasında ve yazdığı yazılarda son derece cesur davranan Doğan Bey'in evde *çileden zevk alan bir derviş gibi* her şeye katlanması küçük kızı Şirin'in gücüne gitmeye başlar.

Doğan Bey, eşinin ailesi tarafından 'onlar' gibi soylu bir aileden gelmediği için hor görülen; ama her zaman için ailesine bağlı, iyi bir eş, iyi bir baba olarak gösterilir. Kırtasiye dükkânının ardından bir de kitapevi açan ve yayınladığı kitaplar yüzünden 12 Mart askeri darbesi sonrası gözaltına alınan Doğan Bey bu dönemde karısı tarafından daha çok aşağılanırken, kızı Şirin için babasının bu her şeye katlanabilen, güçlü hali iyice gizemli bir hal almaya başlamıştır. Daha önceleri babasını *"tutkusuz küçük burjuva"* (Özakman, 12) olarak tanımlayan ve *"Adam yaşamıyor ki yaşlansın"* (Özakman, 13) diyen Şirin'in bu görüşü babası gözaltından çıkınca değişecektir.

Doğan Bey tutuklanıp evi arandığında eşinin *"Sonunda sabıkalı da oldu. Kim bilir orada burada ne laflar etmiştir."* demesi, eşinin anlayışsızlığını gösterirken kızı Şirin'in babasının dönüşü ardından:

"İyice hırpalanmıştı anlaşılan. Annem yalandan olsun teselli edeceğine, babama çatmaya başladı (...) Akşam, yıllardır görmediğim kadar neşeli geldi. (...) Gözaltındayken neler olduğunu hiç anlatmadı, bir

kez bile yakınmadı. Birdenbire, geçen bunca yıla rağmen babamı hiç tanımadığımı anladım. Nasıl bir insandı? Sahiden görüldüğü kadar güçlü, dirençli biri miydi yoksa annemin dediği gibi vurdumduymaz, duyarsız, gamsız bir adam mı?” (Özakman, 9).

diyerek hem kendisini hem de babasını sorgulaması okuyucuyu Doğan Bey’in iç gerçekliğini bir giz haline getirir.

“Hiç çakamayacak mıydım ben bu adamı?” (Özakman, 26)

Şirin’in bu sorgulamaları okuru da Doğan Bey’in dış gerçekliğini sorgulamaya iter. Eşinin bütün aşağılamalarına rağmen hiç sesini çıkartmadan odasında oturan, buna karşılık yazdığı yazılarda oldukça cesur davranan Doğan Bey’in bu çelişkili hayatı kızı Şirin tarafından sorgulanırken bu sorgular aynı zamanda okuru da Doğan Bey’in iç gerçekliğini öğrenmeye itecektir.

“Babam bizimkilerin eleştirilerine, küçümsemelerine, hatta dolaylı aşağılamalarına ses çıkarmaz oldu. Bir gün sabrı tükenecek, parlayıp hepsini sindirecek diye umutla bekliyordum. Aldanmışım. Katıldığı toplantılarda, ara sıra gazetelerde, dergilerde, yazdığı yazılarda, cesur ve ödünsüz davranan babam, evde çileden zevk alan bir derviş gibi her şeyi sessizce sineye çekiyordu. Çok gücüme gidiyordu bu hali” (Özakman, 8).

Babasının bu halleri, bir gün kızının evine yemeğe gidince daha da gizemli bir hal alacaktır. Yemekten sonra kanepeye uzanan babasının gerçek yüzünün uyuyunca ortaya çıkacağına, bu aşırı olumlu halinin ortadan kalkıp yerine babasının ‘gerçek yüzü’ olduğuna inandığı hayattan bıkmış bir ifade geleceğini bekleyen Şirin, babasının uykusunda da mutlu olduğunu görünce şaşırır.

“İyimserliğinin demir maskesi ağır ağır eriyip iç yüzünün ortaya çıkacağını sanıyordum. Solgun yüzüne, sanki hayatın bütün lezzetlerini,

yan, sevap ve günahlarını tatmış bir insanın tarifsiz doygunluğu yayılınca şaşırıp kaldım. Demek sahiden mutluydu. Ama neden? Bu kadar mutlu olması için o kadar az sebep vardı ki” (Özakman, 16).

Babasının bir türlü anlayamadığı bu mutluluğu Şirin’i en sonunda bir çıkmaza sürükler. Kendisi babasından çok daha renkli bir hayat yaşıyorken babasının bu tekdüze hayatıyla nasıl mutlu olduğunu aradaki kuşak farkına bağlar:

“Bu ölü denizde, gelip geçici sevinçleri, küçük hazları, yapını sevinçleri birbirine ekleyerek yaşamaya çalışıyoruz. Hiç mutlu olmadık.. Ama babam, tekdüze, basmakalıp, renksiz, heyecansız hayatına, onca yalnızlığına ve nice tersliklere rağmen mutlu. Galiba eski insanların gizli çıkılarında her derde deva bazı iksirler, türlü yaşama hünerleri var” (Özakman, 16).

Şirin’deki bu pes etmişlik daha sonra babasının bir gece uduyla 60’ların popüler şarkılarını çalıp yazdığı aşk şiirinin ikinci bölümünü okumasıyla geçecek, babasının gerçek yüzüne karşı duyduğu merak tekrar canlanacaktır.

“Nasıl oluyordu da 1960’ların şarkılarını biliyordu? En sevilen şarkıları seçmeyi nasıl becermişti bu esrar kumkuması? Bu tür müzikle hiç ilgilenmezdi ki. Üstelik Kopt şiirinden de tehlikeli bir parça okumuştun. (...) ondan beklenilmez davranışlarının sebebi neydi? O bilge edasına, kilitli ruhuna, ciddi tavrına ne olmuştu birdenbire?” (Özakman, 26).

Babasının gerçek kimliğine ait soruları biriken Şirin en sonunda yanıtı babasının ağzından dinlemeye karar verir:

“Baba, ben mi çok aptalım yoksa sen mi çok çapraşıksın, kestiremiyorum. Çalıştım fakat seni bütünüyle okumayı başaramadım. Evde mutsuzsun. Haksız yere gözaltına alındın, işkence gördün,.. İşyerin yandı. Yine askeri idare geldi. Yıllarını verdiğin şiirler gürültüye gitti. Dergin ipe çekildi. Üniversitelerden yine uzaklaştırmalar başlamış. Halk seyirci. Basın yalpalıyor. Aydınlar suskun. Bütün bunların seni üzmemesi olanaksız. Duygusuz bir erkek, sıradan bir insan, bencil bir aydın değilsin

ki. Ama her şey tıkrındaymış gibi yaşıyorsun. Söyler misin, seni ayakta tutan ne?” (Özakman, 30).

Kızının tüm bu sorgulamalarına dayanamayan Doğan Bey’in cevabı ise gerçekleri ortaya çıkarmaktan çok, merakı arttıracak niteliktedir:

“Bak kızım, uzun yıllar önce, olağanüstü bir varlık benimle ilişki kurdu. O günden beri, kısa aralar dışında her gün ses olarak beliriyor. Zaman zaman da çeşitli kimlikler altında somutlaşıyor, bana güç ve yaşama sevinci veriyor. Bütün olumsuzlukların izini silip süpüren, beni her yıkılışında yeniden diriltten işte bu mucize” (Özakman, 30).

Doğan Bey’in kızına gerçekleri anlatırken kullandığı dil başta çok anlamsız, hatta delilik gibi gelse de Doğan Bey’in iç gerçekliğinin açığa çıkmasıyla her şey aydınlanacaktır. Ölüm döşeğindeki babasının odasına girip onun hatıralarına bakarken bulduğu günlük Şirin’in babasıyla ilgili bütün gerçekleri öğrenmesini sağlayacaktır. Şifreli bir dille yazılmış olan bu günlük yapıtta çok metinliliği sağlayarak Doğan Bey’in bilinmeyen yüzünü ortaya çıkaracak, karaktere çok boyutluluk katacaktır.

Şirin, arkadaşlarının da yardımıyla günlüğün şifresini çözdükten sonra, babasının hiç bilmediği “sevgili” kimliğiyle karşılaşacak ve babasının bu yeni yüzüyle tanıştıktan sonra, kendi kafasındaki “baba” gerçekliği de değişecektir. Okurun belleğinde de Şirin’in gözlemleriyle sağlanmış olan Doğan Bey figürü, günlükle beraber yeni bir boyut kazanacaktır.

Günlükte Doğan Bey’in eski bir öğrencisi olan Arzu’yla yeni açtığı kırtasiyenin önünde karşılaşmalarıyla başlayan bir aşk anlatılmaktadır. İlk karşılaştıklarında eski

öğrencisine rezil olma korkusuyla utanan Doğan Bey, ertesi gün Arzu'nun ikinci ziyaretiyle şaşkına döner. Arzu, bir önceki gün hocasının onun karşısında utanıp sıkılmasına üzülmüş, yaptığı işin utanılacak bir şeyi olmadığını kanıtlamak için tekrar ziyarete gelmiştir. Küçük kızı Şirin dışında ailesinin herhangi bir üyesi tarafından ilgi görememiş, yaptığı iş sürekli aşağılanmış olan Doğan Bey, Arzu'nun bu ilgisi üzerine ona daha da yakınlaşır. Bu minnet duygusu daha sonra fiziksel bir ilgiye dönüşecektir. *“Lanet olası bakışlarım ikide bir biçimli bacaklarına kayıyor. Diz kapakları gamzeliymiş. Bilekleri ince. Kendimi zorlukla toparladım.”* (Özakman, 45). Bu ilgi karşısında kendisi de şaşırان Doğan Bey, bu yeni duygu ve karısına bağlılığı arasında kalarak iç çatışma yaşar:

“Olayları düşünürken aklım Arzu'ya takılıp kaldı. İçimde ayaklanan bazı başıboş duyguların, bir kırlangıç sürüsü gibi sessizce ve hızla, bu sıcak hayale doğru akmaya başladığını sezince dehşete düştüm.

Ooo! Yooo! Hayır!

Bu, karımın tavrına karşı, geçici bir tepki. Başka bir şey olamaz. Karımın güzel bedenini, keskin çizgili, soylu yüzünü düşünmeye çalışarak bu çılgın tepkiyi boğmaya çalıştım.

Zorlukla başardım” (Özakman, 48).

Tüm çabalarına rağmen duygularını bastıramayan Doğan Bey'le Arzu arasında bir süre sonra yeni bir aşk doğar. Başlarda hem Doğan Bey hem de Arzu evli olduğu için tutuk, çekinik başlayan bu ilişki daha sonra tutkulu bir aşka dönüşecek, Doğan Bey'in günlüğünü okuyan kızı Şirin'i babasını var eden, onun ayakta kalmasını, üretmesini sağlayan yanıyla derinden etkileyecektir. Hayatında karısından başkasına âşık olmamış, karısından da beklediği sevgiyi bulamamış Doğan Bey için Arzu'nun kıpır kıpır, sevecen halleri içindeki, karısının dolduramadığı, duygusal boşluğu doldurmak için bir fırsat oluşturur. *“Biliyorum, karım daha güzel, daha bakımlı, daha şık. Ama benim içim bu küçük, sıcak kadına akıyor”* (Özakman, 54).

Karısına olan bütün sadakatine rağmen, ne kadar dirense de eski öğrencisi Arzu'ya âşık olan Doğan Bey, aşkına karşılık da alınca daha fazla dayanamaz ve Arzu'yla duygusal olarak yakınlaşır. Her ikisi de evli olduğu için herkesten gizli buluşmak zorunda kalan, geceleyin gizli telefonlarla görüşen bu çiftin aşkı, günlük boyunca herkesin ulaşmak isteyip de ulaşamadığı 'gerçek aşk'ın tanımıdır adeta. Bu ikili arasındaki ilişki tensellikten uzak, duygusal bir boyutta ilerlediği için okur bu ilişkinin gerçekliğinden şüphe etmez.

“kendimi aldatan bir kadın olarak görmüyorum. Aldatmak, sanıyorum ki bir insanın biriyle birlikte yaşarken, sırf ten zevki, eğlenmek ya da çıkar için başka biriyle birlikte olmasıdır. Aşk çok farklı bir şey. Onun yasaları çok farklı. Kendine özgü bir ahlakı var” (Özakman, 96).

Arzu'nun yukarıdaki sözlerinden de anlaşılacağı üzere normalde ikisi de evli olan Arzu ve Doğan Bey'in ilişkisinin okur tarafından 'aldatma' olarak değil de saf aşk olarak adlandırılmasının nedeni ikili arasındaki ilişkinin duygusal zeminde ilerlemesidir. Aşklarını böyle sürdüren ikili, aşklarının temiz ve lekesiz kalmasını sağlarken aynı zamana da aile onurlarını kirletmemiş olurlar. Bu sayede 'aldatma' olarak görülebilecek ilişkileri okur tarafından aklanarak 'aşk' seviyesine yükseltilir.

5. Sabahattin Ali'nin; “Kürk Mantolu Madonna” adlı yapıtında karakter çerçevesi

Sabahattin Ali'nin “Kürk Mantolu Madonna” adlı yapıtında odak figür olan Raif Bey'in dış gerçekliği ise iş arkadaşları tarafından yapılan gözlemlerle verilmiştir. Kitabın, yeni başladığı işyerinde Raif Efendi'yle tanışan bir gencin ağzından oluşan birinci bölümünde Raif Efendi, kendi halinde, iş arkadaşlarıyla bile konuşmayan, ezik biri olarak anlatılmıştır. Öyle ki okuyucu, yapıtın başında anlatıcı gencin odak figür

olacağını sanır. Birinci bölümde geçmişine dair hiçbir bilgiye ulaşılamayan Raif Efendi'nin iç gerçekliği okuyucu için tam bir sırdır.

Bir şirkette tercümanlık yapan Raif Efendi'nin tek düze bir hayatı vardır. Evden işe, işten eve giden, arkadaşlarının kahvede oturma tekliflerini “Evde beklerler” diye reddeden Raif Efendi yapıtın başında edilgen, silik bir karakter olarak betimlenmiştir. İşini tam zamanında ve eksiksiz yapmasına rağmen patronu tarafından aşağılanır; tecrübeli, güvenilir bir memur olmasına rağmen yıllarca zam alamaz. *“Onun bu devamlılığı ve çalışkanlığı, dairede horlanmasına mani olmuyordu. Bizim Hamdi, Raif efendinin tercümelerinde küçük bir daktilo hatası bulsa, hemen zavallı adamı çağırıyor, bazen de bizim odaya kadar gelerek haşlıyordu.”* (S. Ali, 20). Kimseyle konuşmaması, konuşmalarının arasına, diğer yabancı dil bilen insanlar gibi Almanca sözcükler katmaması kendisinin dil bildiğinden bile şüphe edilmesine yol açar. Oysa yaptığı tercüme kusursuzdur. Kendisinden çok sonra işe başlayan genç memurlar mesai saatleri boyunca doğru dürüst çalışmamalarına, işlerini zamanında yetiştirmemelerine karşın patrone azar işitmezler. Raif Efendi ise işle ilgili her şeyini kusursuz yerine getirmesine rağmen, patrona ağzını açmadığı için hep ezilen taraftadır.

“(…) kıdemli olduğu halde, şuna buna bol bol para savuran şirketin, onun ücretini neden artırmadığını sorunca memurlar gülerek: “Hımbıl'ın biridir de ondan. Doğru dürüst lisan bildiği bile şüpheli!” diyorlardı. Hâlbuki Almanca'yı gayet iyi bildiğini ve yaptığı tercümelerin pek doğru ve güzel olduğunu sonradan öğrendim” (S. Ali, 19).

Bir gün yine Hamdi Bey tarafından haksız yere azarlanınca Hamdi Bey'in gidişinin arkasından bir kâğıda bir şeyler karaladıktan sonra odasını terk eder. Onun bu

yokluğunu fırsat bilen genç oda arkadaşı karaladığı kâğıda bakınca Hamdi Bey'in Raif Efendi'yi azarlarken çizilmiş bir resmini görür. Raif Efendi'nin çizdiği bu resimde Hamdi Bey'in surat ifadesindeki o gerçeklik duygusu, gencin Raif Efendi'nin bir zamanlar resimle ilgilendiğini anlamasını sağlar. Daha önceleri duygusuz, yaşamaya isteksiz, yaratıcı olmadığını sandığı bu adamın bir zamanlar resimle ilgilenmiş olabileceğini düşünmek ona, Raif Efendi'yi hiç tanıyamadığını düşündürecek ve Raif Efendi'nin iç gerçekliğini öğrenmesi için yapacağı girişimleri başlatacaktır. *“Raif Efendi benim için tekrar merak verici bir mahiyet almıştı. Kafamda onun hakkında, biraz evvel beliren ışığa rağmen, birçok tezatların bulunduğunu seziyordum”* (S. Ali, 23).

Bu girişimlerin ilki Raif Efendi hastalanıp eve kapandığında başlar. Daha önceleri atlattığı ağır bir akciğer iltihabı yüzünden en ufak bir soğuk algınlığında bile evine kapanıp yatağından çıkmayan; ama işlerini evine getirip evinde bitiren ve bu yüzden arkadaşları tarafından daha çok ezilen Raif Efendi'nin hastalığının biraz uzun sürmesini bahane eden genç, Raif Efendi'nin evine ziyarete gider. Daha önceden: *“...[Raif Efendi] mesut bir aile babası (...) bir an evvel çoluğuna, çocuğuna kavuşmaya can atıyor”* (S. Ali, 20) diye düşünen genç, karşılaştığı aile yaşantısını görünce şaşırır. Evde onu karşılayan Raif Efendi'nin küçük kızı gence aşağılayarak bakar. Sanki babasından ve onun iş arkadaşlarından nefret ediyormuş, onlar hiçbir saygınlığı hak etmiyormuş gibi davranır. Raif Efendi'nin sessiz, alçakgönüllü kişiliğiyle hiç örtüşmeyen bu kızı görünce şaşıran gencin, Raif Efendi'nin odasına girdiğinde şaşkınlığı bir kat daha artar. Evin pahalı ve modern bir biçimde döşenmiş salonu ve misafir odasının yanında Raif Efendinin yattığı oda adeta bir *“leyli mektep yatakhane si veya bir hastane koğuş”*unu andırır. Yan yana dizilmiş karyolalardan

birinde oturan Raif Efendi onu eliyle çağırır. Raif Efendi'yle bir arada bulunduğu süre boyunca ailesi ve Raif Efendi arasında geçen konuşmalardan Raif Efendi'nin aile yaşantısı hakkında da bilgi edinilir. Ailenin tek gelir kaynağının Raif Efendi'nin maaşı olmasına rağmen aile içinde aşağılanması, hatta ayak işlerine koşulması Raif Efendi'nin aile içinde de rahatı bulamadığını gösterir.

Hem işinde hem de aile içinde rahat bir yaşam süremeyen Raif Efendi'nin bu kadar aşağılanmaya nasıl katlandığı artık hem anlatıcı genç hem de okuyucu için bir merak konusudur. Bu kadar iyi dil bilen, güzel ve teknik resim yapabilen birinin nasıl böyle bir yaşam sürdüğü ve iç dünyasında nasıl bir hayat yaşadığı okuyucuyu Raif Efendi'nin iç gerçekliğini öğrenmeye iter.

Raif Efendi'nin iç gerçekliği ise ölüm döşegindeyken genç arkadaşına, yakması için verdiği günlüğün içinde saklıdır. Arkadaşının, çok merak edip, Raif Efendi'den güçlükle izin alarak okuduğu günlüğün içinde Raif Efendi'nin silik görüntüsünün altındaki hiç tahmin edilemeyecek, onu yaşama küstüren gerçek hikâyesi yatmaktadır. Günlük aracılığıyla okura sunulan, karakterin davranış, eylem ve konuşmalarıyla geliştirilmesine örnektir ki, bu da okura karakterin iç gerçekliğini öğrenme fırsatı sağlayarak okuru yapıta dâhil etmeye yarar.

Günlükte, Raif Efendi'nin henüz yirmili yaşlarının başındayken gittiği Almanya'da yaşadığı tutkulu bir aşkın hikâyesi anlatılmaktadır. Almanya'da gittiği bir sanat galerisinde 'Kürk Mantolu Madonna' adlı resimdeki kadın Raif Efendi'yi çok etkiler ve sürekli o galeriye gidip gelmeye başlar. Resmin sahibi ve aynı zamanda gerçek 'Kürk Mantolu Madonna' olan Maria Puder ise Raif Efendi'yi izlemektedir. Bir gün Raif

Efendi'yle tanışan Maria Puder ile Raif Efendi arasında bir aşk başlayacaktır. Daha önce hiçbir kadınla ilişkisi olmamış Raif Efendi'yle önceleri pek çok erkekle beraber olmuş ve hiçbirinde gerçek aşkı bulamamış Maria Puder arasında bir yakınlaşma başlar. Maria başlarda aşka inanmadığından Raif Efendi'yle sadece gönül eğlendirmek için beraber olur; ancak Raif Efendi'nin saflığı Raif Efendi'nin ona olan aşkının gerçek olduğuna inanmasını sağlar; ama Raif Efendi ne yaparsa yapsın Maria onun aşkına tam olarak güvenemez.

Raif Efendi ve Maria Puder arasındaki ilişkinin tepe noktası Maria Puder'in zatüreeye yakalanmasından sonra başlar. Maria, Raif Efendi'nin kendisi hastalandığı gece hastanenin önünde yağmurun altında sabahladığını öğrenince Raif Efendi'ye olan güveni artar. Hastalığı boyunca sürekli yanında olan Raif Efendi ile Maria Puder arasında bu sürede büyük bir aşk başlar. Maria Puder'e sırlıklam âşık olan Raif Efendi için hayat anlam kazanmış; Maria Puder'siz bir hayat düşünemez olmuştur. Bu sırada Raif Efendi'nin iç sesiyle Raif Efendi'nin iç gerçekliğini keşfetmeye başlayan okur onun aslında ne kadar romantik biri olduğunu anlar:

“Artık Maria Puder, yaşamak için kendisine kayıtsız şartsız muhtaç olduğum bir insandı. (...) Ben de, o zamana kadarki hayatımın boşluğunu, gagesizliğini sırf böyle bir insandan mahrum oluşumda bulmaya başlamıştım. İnsanlardan kaçışım, içimden geçenlerin en küçük bir parçasını bile etrafımdakilere sezdirmekten çekinişim bana hep sebepsiz ve manasız görünürdü. (...)

“Hâlbuki şimdi her şey değişmişti. Bu kadının resmini gördüğüm andan beri birkaç hafta içinde, ömrümün bütün senelerinden çok yaşadığımı hissediyordum” (S. Ali, 88).

Maria Puder ise hastalığı boyunca yanında olan Raif Efendi'nin diğer erkeklerden farklı olduğuna ikna olmuş, Raif Efendi'ye güvenip ona âşık olmuştur:

Bu tutkulu aşk Raif Efendi'nin babasının ölmesiyle kesintiye uğrar. Yıllardır görmediği babasına olan son görevini yerine getirmek için Türkiye'ye dönen Raif Efendi Maria Puder'i de yanına almak ister ancak Maria onun Türkiye'de kaldığı süre boyunca kendi annesinin yanına gitmek ister. Raif Efendi ise Türkiye'deki işleri tahmininden uzun sürer, bu süre boyunca Maria'dan haber alamaz ve Maria'nın öldüğünü düşünür. Yıllar sonra Türkiye'de bir tren istasyonunda karşılaştığı manzara ise onun bütün hayatını yıkar. Yaşlı bir kadın ve Maria'ya çok benzeyen bir kız gören Raif Efendi onların Maria'nın annesi ve Maria'nın kendisinden olan kızı olduğunu öğrenir. Maria'ya ulaşamadığı süre boyunca Maria'nın yaşamakta olduğunu; ancak kızlarını doğururken öldüğünü öğrenen Raif Efendi kaybettiği yaşamın cezasını hayatının sonuna kadar mutlu olamayarak, büyük bir vicdan azabı içinde yaşayarak öder.

Günlükle Raif Efendi'nin iç gerçekliğini öğrenen okur Raif Efendi'nin kendini hayattan soyutlamış halini anlar.

6. Yapıtların Karşılaştırılması

Yapıtlara bakıldığında her iki yapıtta da ana karakterlerin günlüklerinin ortaya çıkmasıyla birlikte okurun karakterlere olan bakış açısı değişir. Yapıtların başlarında karakterlerin diğer karakterlerin yorumuyla geliştirilmesi tekniği kullanılarak karakterlerin dış gerçekliği verilmiş; daha sonra ise karakterlerin davranış, eylem ve konuşmalarıyla iç gerçeklikleri ortaya çıkarılmıştır. Böylece okurun karakterlere farklı bir açıdan bakması sağlanarak okur yapıtlara dâhil edilmiştir.

Turgut Özakman'ın; "Romantika" adlı yapıtında ana karakter olarak karşımıza çıkan Doğan Bey, yapıtın başında ailesine bağlı, karısı ve karısının ailesi tarafından ezilen,

yalnız ve zavallı birisi olarak tanıtılmışken kızı Şirin tarafından günlüğünün ortaya çıkarılmasıyla aslında çok romantik, düşündüklerini her ortamda serbestçe dile getirebilen tutkulu bir Doğan Bey olarak okurun karşısına çıkar.

Raif Efendi de aynı şekilde, yapıtın başında ana karakter olduğu bile anlaşılmayan, silik, arkadaşları tarafından dışlanan, kimseyle konuşmayan biri olarak yansıtılmışken arkadaşının günlüğünü okumasıyla ortaya çıkan, Raif Efendi'nin Almanya'da tutkulu bir aşk yaşamış, çok mutlu olabileceken hayatı bir anda değişmiş, kaybettiği mutluluğun yasını tutan biri olduğu ve bu yüzden de yaşama, daha doğrusu bundan sonra yaşadıklarına tepkisizliğinin nedenleridir.

Her iki yapıtta da başlarda başkalarının ağızından anlatılan karakterler ezik, içlerine kapanık figürler olarak anlatılır. Yapıtların ikinci bölümü olarak incelenebilecek günlük bölümünde ise karakterler kendi ağızlarından anlatılır ve karakterlerin iç gerçekliğinin dış gerçekliklerinden çok farklı olduğu ve dış gerçekliklerinin nedeninin iç gerçeklikleri oluşuyla karşılaşılır.

7. SONUÇ

Turgut Özakman'ın; "Romantika" ve Sabahattin Ali'nin; "Kürk Mantolu Madonna" adlı yapıtların başlarında ana karakterlerin özelliklerinin önce diğer karakterler ağızından daha sonra ise ortaya çıkan günlüklerle kendi eylemleri ve konuşmaları üzerinden verilmesi, yapıtların okuyucu yorumuna açık olmasını sağlamıştır. Karakterleri pek çok açıdan inceleme fırsatı yakalayan okuyucu karakter hakkındaki son yorumu kendisi yapar.

Günlüklerde anlatılanlar, okuyucunun karakterle özdeşim kurmasını sağlar. “Romantika” adlı yapıtta Doğan Bey’in Arzu ile yaşadığı ilişki basitçe ‘karısını başka bir kadınla aldatmak’ olarak görülebilecekken günlük aracılığıyla bu ilişki okur tarafından; Doğan Bey’in yaşama tutunma nedeni, başarısının temeli, romantik bir aşk hikayesi,... olarak anlamlandırılabilir.. “Kürk Mantolu Madonna” adlı yapıtta ise yapıtın başlarında hayatından bezmiş görünen Raif Efendi’yi hayata tutunamamış, edilgen bir karakter olarak düşünen okur onun günlüğünün ortaya çıkmasıyla birlikte başka karakterlerin ağzından dinlediği tek taraflı yargıları, karakterin kendi eylem ve davranışlarıyla ortaya koyduğu iç dünyasına ilişkin bilgileri öğrendikten sonra sınama olanağı bulur. Böylece karakterin değişimin ve gelişiminde yaşananların önemini kavrar. Bu bağlamda düşünüldüğünde yapıtlar, okura özdeşim kurma, yaşam deneyimi edindirme işlevini yerine getirmiştir. Yapıtlardan çıkarılacak örtük yaşam deneyimleri de böylece, okurun ilgi, istek ve yönelimleriyle, algılama boyutuyla çeşitlilik kazanır.

Bu iki yapıtta da görülmektedir ki; karakterin iç ve dış gerçekliğinin diğer karakterlerin yorumuyla davranış, eylem ve konuşmalarıyla geliştirilmesi karakteri tutarlı kılmakta, yapıtın okunurluğunu sağlamakta, karakterleri gerçek yaşamda tanıyabileceğimiz kişiler haline getirmektedir.